

Марія Кирилюк,
кандидат філологічних наук, доцент,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
(м. Умань, Україна)

МЕТАФОРИКА НІМЕЦЬКОГО МОЛОДІЖНОГО ЛЕКСИконУ ТА ЙОГО ГЕНДЕРНА СПЕЦИФІКА

Сучасна лінгвістична наука окреслює три основних підходи до вивчення природи молодіжного лексикону: онтологічний (визначення поняття «молодіжний лексикон», виявлення його характерних ознак); гносеологічний (причини виникнення та основні етапи розвитку молодіжного лексикону) і комунікативний, представники якого вивчають функціонування молодіжного лексикону з урахуванням усіх наявних складових комунікації, що уможливорює комплексний аналіз сучасного німецького молодіжного лексикону.

Увага дослідників до цього явища пояснюється, передусім, тим, що молодіжна лексика має свої, не характерні для літературної мови особливості, а також тим, що здійснює вплив на розмовну мову, а отже, на загальномовний стандарт. Різні аспекти німецького молодіжного мовлення за останні десятиліття стали предметом ретельного та всестороннього вивчення у зарубіжній (Х. Еманн, Х. Елзен, Х. Хенне, Е. Нойланд, М. Райнке, М. Хайнеманн, П. Шлобінські та ін.) і вітчизняній лінгвістиці (О. С. Христенко, О. В. Поздняков, Т. С. Шавловська та ін.).

Актуальність вивчення молодіжного мовлення зумовлена передусім мінливістю цього соціолекту, що знаходиться під постійним впливом низки екстралінгвальних факторів і потребує нових досліджень через певні інтервали часу. І хоча вважається, що молодіжна мова суттєво оновлюється кожні 2–3 роки, вона не втрачає своїх загальних характерних рис – яскраву образність, підвищену виразність та експресивність, виникаючи як протест проти словесних штамів, одноманітності

повсякденної мови, і, зрештою, як прагненням до елітарності в тексті, бажання сказати гостре слівце, виділитися, бути оригінальним.

Науковці Німеччини характеризують молодіжний сленг як креативну, оригінальну, невимущену й неоднорідну форму спілкування. Німецька дослідниця Теа Шіппан (*Thea Schippan*) вважає його специфічним способом спілкування певної групи, який виражається високим рівнем експресивності та невимущеності аж до вульгаризму, феноменом живої і рухливої мови, яка йде в ногу з часом і реагує на будь-які зміни у житті суспільства» [6, с. 56].

Аналізуючи причини появи молодіжної мови, науковець Герман Еманн поміж основних виділяє зокрема інноваційно-ігровий та афективно-емоційний аспекти, зумовлені протестним бажанням створити «свою» мову щодення та бути зрозумілим лише в своїх колах, щось нове, оригінальне та «власне» аж до абсурдного [5, с. 13].

Формування молодіжного лексику відбувається під впливом таких позамовних факторів як вікові особливості та специфіка світосприйняття мовців, що знаходять свій вияв у вживанні метафоричних переосмислень, застосування яких дозволяє молодим людям висловити своє ставлення до оточуючого світу, людей, предметів, дати їм свою оцінку. Особливість жаргонної метафори полягає у тому, що обидва її функціональні різновиди – номінація та характеристика – проявляють експресивність та оцінність [2, с. 129].

Проаналізувавши синонімічні ряди лексем-метафор молодіжної німецької мови на позначення осіб (молодої людини жіночої та чоловічої статі, батьків) іменниками-композиціями, які є особливо поширеними у молодіжній мові, можна стверджувати, що у молодіжному соціолекті результатом метафоричного переносу часто являються характерні найменування осіб за **внутрішньою ознакою або зовнішньою ознакою** – батьки – *Kalkstein, Fossilien, Dinos, Mastodons*; молода людина чоловічої статі – *Schnitzel, Bock, Scheich*. Часто зазначені ознаки є уявними, що

можна вважати закономірним, оскільки метафора у більшості випадків містить влучну та яскраву характеристику особи.

Значно рідше метафоричні трансформації відбуваються на основі подібності характеризуючої функції: батьки – *Ernährer, Erzeugerfraktion, Kohlenbeschaffner, Nahrungsbeschaffner, Finanziere, Regierung*; невеликою групою представлено перехід від конкретного до абстрактного, від зовнішнього, тілесного до внутрішнього, інтелектуального – *peilen, fressen, packen, löffeln, ziehen, bohren* – розуміти; вживання власних імен як загальних – *Bettie, Bunny, Uschi, Loli, Umberta, Käthe, Chuck Norris, Larry, Steffen, Bernd* – на позначення осіб однієї чи іншої статі відповідно, причому власні імена запозичені переважно із англійських фільмів [3; 4; 5].

Оцінність та емоційність значення субстантивних метафор найповніше проявляється у номінації осіб. Характер такої оцінки може коливатись у залежності від ситуації – від жартівливо-іронічної до різко негативної – *Maus, Mieze, Junggemüse, Brosche, Sahnetorte, Puppe, Praline, Kirschblüte, Nuß (Mädchen, es muß erst "geknackt" werden), Filet, Flamme, Zookrähe, Eule, Schachtel, Kaktus, Schrankkoffer, Schnitzel, Pickelhering, Bär*, знову таки на позначення осіб як однієї так і іншої статі. Інколи одна і та ж лексема може виражати як негативну, так і позитивну оцінку: *Keule* – приваблива дівчина та дівчина, що жахливо себе поводить; *Gecko* – дотепна молода людина та стиляга; *Tussi* – приваблива молода дівчина чи обмежена жінка [там же].

Основою найменувань молоді дівчини можуть слугувати найрізноманітніші ознаки, які, на думку носіїв соціолекту, виражають ступінь подібності основного та допоміжного суб'єктів порівняння. Найбільш продуктивною у даній групі найменувань є зооморфна метафора. Модулем порівняння можуть виступати візуальні, кінетичні характеристики, манера поведінки або система асоціацій, пов'язаних із

поведінкою тих чи інших тварин: *Biene (tolles Mädchen; leichtlebige, reizvolles, hübsches, für Flirt leicht zugängliches Mädchen)* та ін.

Друга за частотністю модель переносу артефакт – людина, номінація, переважно із негативною оцінкою, хоча порівняння із продуктами харчування, а саме солодошами *Torte, Sahneschnitte, Sahnnetorte, Praline* несе іронічну оцінку. Фітонімічна метафора представлена у номінації молодої дівчини лише кількома лексемами *Lilie, Tulpe, Rose, Kirschblüte*, а мотивація переносу має асоціативний характер.

Відношення до молодого чоловіка у німецькій молодіжній мові відбувається здебільшого на основі його зовнішності, а також споживацького характеру – він отримує оцінку з точки зору своєї фінансової спроможності. Поєднання привабливої зовнішності, спортивної статури та можливості гарно одягатися проявляється у номінації особи з точки зору її зовнішніх даних: *Brett, Schnitzel, Dandy, Brutalo*. Зооморфна метафора у найменуванні молодої людини чоловічої статі представлена значно меншою кількістю лексем та стосується переважно його зовнішності (сила або непривабливість): *Hecht, Fisch, Bock, Pickelhering, Bär* [1, с. 217].

Більшість лексем, що були досліджені у ході даної роботи, свідчать про те, що основним типом переносу значення є зовнішня ознака причому асоціативного характеру, а сама трансформація значення відбувається на основі іменників із конкретним значенням. Джерелом метафори виступають артефакти, рослини, тварини тощо.

Як показує проведений аналіз метафоричних трансформацій, основою зміни семантики слів літературної мови є емоційно-оціночне відношення до певного поняття, що будується, здебільшого, на асоціативних зовнішніх ознаках, а специфіка зумовлена соціальними та психологічними факторами. Разом з тим підтверджується у молодіжному мовленні чітка диференціація жіночого та чоловічого в номінативному аспекті. Стосовно гендерна специфіка молодіжної комунікації, то ця

актуальна проблема потребує подальшого опрацювання і є перспективним напрямом наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Огуй О. Лексикологія німецької мови: навч. пос. для студ. вищих навч. закл. Вінниця: Нова книга, 2003. 416 с.
2. Химик В. Поэтика низкого, или просторечие как культурный феномен. СПб.: Филол. факультет СПбГУ, 2000. 272 с.
3. Achilles I., Pighin G. – vernährt und zugeflicht! Von Versprechen, Flüchten, Dialekten und Co. Mannheim: Duden Verlag, 2008. 192 S.
4. Ehmman H. Affengeil. Ein Lexikon der Jugendsprache. München: Verlag C.H. Beck, 1992. 567 S.
5. Ehmman H. Oberaffengeil. Neues Lexikon der Jugendsprache, (Beck'sche Reihe, Bd. 1170). München, 1996. 23 S.
6. Schippan Th. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen: Niemeyer, 2002. 305 S.